

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
N. JÄÄSKINEN
fremsat den 23. april 2015¹

Sag C-69/14

**Dragoș Constantin Târșia
mod
Statul român**

Serviciul Public Comunitar Regim Permise de Conducere si Inmatriculare a Autovehiculelor

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Tribunalul, Sibiu (Rumænien))

»Medlemsstats lovgivning, hvorefter der i forvaltningsretlige sager, men ikke i civile sager, tillades genoptagelse af retskraftige retsafgørelser, der er i strid med EU-retten — begæring om fornyet prøvelse af endelig afgørelse vedrørende miljøafgift for motorkøretøjer i civil sag — princippet om retskraft — effektivitetsprincippet og ækvivalensprincippet — artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder«

I – Indledning

1. I 2007 anlagde sagsøgeren sag ved en rumænsk civil domstol vedrørende tilbagesøgning af en særlig afgift for personbiler, som han havde betalt for en bil indført fra en anden medlemsstat. Afgiften skulle betales, fordi registrering af køretøjet hos den relevante myndighed i Rumænien var betinget af, at sagsøgeren kunne fremvise kvittering for betaling af den særlige afgift for personbiler. Senere fastslog Domstolen i Tatu-dommen i april 2011, at artikel 110 TEUF afskar Rumænien fra at indføre en miljøafgift for motorkøretøjer ved deres første indregistrering i denne medlemsstat, hvis denne afgiftsforanstaltning indføres på en sådan måde, at den afskrækker fra ibrugtagning i Rumænien af brugte køretøjer købt i andre medlemsstater, uden dog at afskrække fra køb af brugte køretøjer af samme alder og med samme slitage på det indenlandske marked².

2. Inden afgørelsen i Tatu-dommen blev sagsøgerens påstand vedrørende tilbagesøgning af en del af den særlige afgift svarende til miljøafgiften afvist ved en civilretlig dom, der fik retskraft i medfør af rumænsk lovgivning. Sagsøgeren har derfor anført, at han i henhold til EU-retten skal gives mulighed for at få tilbagebetalt afgiften, navnlig da den rumænske lovgivning fastsætter en undtagelse fra princippet om retskraft, såfremt en dom viser sig at være uforenelig med EU-retten, men kun for domme afsagt i forvaltningsretlige sager.

¹ — Originalsprog: engelsk.

² — Dom Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219).

3. I henhold til Domstolens faste retspraksis skal afgifter, der er opkrævet i strid med EU-retten, og beløb, der er betalt til staten eller indeholdt af denne i direkte forbindelse med denne skat, tilbagebetales med renter, således at den situation, der forelå inden opkrævningen, genoprettes³. Domstolen har dog samtidig anerkendt, at princippet om retskraft, som indgår i alle medlemsstaternes retssystemer og selve EU-retten⁴, gælder for nationale retters domme, der er tillagt retskraft, selv om de øjensynligt er uforenelige med EU-retten⁵. Det betyder, at tilbagebetaling af sådanne afgifter under visse omstændigheder (lovligt) kan afvises.

4. Som følge af de begrænsninger, EU-retten indfører for medlemsstaternes procesautonomi, såfremt nationale bestemmelser fastlægger undtagelser fra princippet om retskraft, ved at tillade, at endelige domme genoptages under visse omstændigheder, skal denne mulighed imidlertid også være åben, når den omtvistede endelige dom er uforenelig med EU-retten⁶.

5. Nærværende sag giver derfor Domstolen mulighed for at udvide sin retspraksis vedrørende samspillet mellem retskraft og EU-rettens forrang. Dette skal navnlig vurderes i lyset af princippet om loyalt samarbejde i artikel 4, stk. 3, TEU, diverse bestemmelser i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, herunder artikel 47 (adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol) og artikel 20 (lighed for loven), samt de forfatningsmæssige grundlag for anfægtelsen af foreneligheden af de nationale bestemmelser om retskraft med EU-retten, nemlig effektivitetsprincippet og ækvivalensprincippet⁷.

II – Retsforskrifter

6. Artikel 148 i Rumæniens forfatning⁸ anerkender EU-rettens forrang og forpligter parlamentet, Rumæniens præsident, regeringen og retsvæsenet til at sikre dette.

7. I artikel 322 i den rumænske civile retsplejelov⁹ anføres følgende:

»Begæring om genoptagelse af en sag, hvor en dom er blevet endelig efter appel, eller idet dommen ikke er blevet appelleret, samt hvor en ret i sidste instans har truffet afgørelse efter at have taget stilling til sagens faktiske omstændigheder, kan indgives i følgende tilfælde:

[...]9 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har konstateret en tilsidesættelse af de grundlæggende rettigheder eller friheder som følge af en retsafgørelse, og de alvorlige konsekvenser af denne tilsidesættelse fortsætter og kan kun afhjælpes ved en genoptagelse af sagen.

3 — Jf. dom Manea (C-76/14, EU:2015:216, præmis 46 og 50). Jf. dom Nicula (C-331/13, EU:C:2014:2285, præmis 27 og 28 og den deri nævnte retspraksis).

4 — Domstolen har bekræftet, at princippet om retskraft gælder for dens egne afgørelser. Jf. eksempelvis domme Kommissionen mod Luxembourg (C-526/08, EU:C:2010:379, præmis 27) og ThyssenKrupp Nirosta mod Kommissionen (C-352/09 P, EU:C:2011:191, præmis 723).

5 — Jf. navnlig domme Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506), Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78), Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434), i-21 Germany og Arcor (C-392/04 og C-422/04, EU:C:2006:586), Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178) og Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17). Med hensyn til retskraft og voldgiftsretter, jf. domme Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) og Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615). Jf. også de betragtninger vedrørende relevansen af retskraft for vedtagelsen af regler om erstatning, når en medlemsstats retslige myndigheder tilsidesætter EU-retten, der blev fremsat i dom Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513).

6 — Jf. eksempelvis domme Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis) og Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, præmis 62).

7 — Jf. senest dom Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067).

8 — Forfatning af 21.11.1991, ændret og suppleret ved lov nr. 429/2003, offentliggjort på ny i Monitorul Oficial al României nr. 767 af 31.10.2003.

9 — Codul de procedură civilă bekendtgjort i henhold til dekret af 9.9.1865, offentliggjort på ny i Monitorul Oficial al României, del 1, nr. 45 af 24.2.1948, som ændret og suppleret, i kraft indtil den 15.2.2013.

10 Curte Constituţională har, efter at en dom er blevet endelig, truffet afgørelse om en i sagen rejst indsigelse og erklæret, at loven, dekretet, en specifik bestemmelse i en lov eller et dekret, der er genstand for indsigelsen, eller andre bestemmelser i den anfægtede retsakt, som nødvendigvis og åbenbart ikke kan udskilles fra de bestemmelser, der er anført i forelæggelsen for Curte Constituţională, er forfatningsstridige.«

8. I artikel 21, stk. 1, i lov nr. 554/2004 om forvaltningsretlige sager¹⁰ anføres det, at »de former for søgsmål, der er omhandlet i den civile retsplejelov, kan anlægges mod endelige og retskraftige domme afsagt af forvaltningsdomstole«.

9. Artikel 21, stk. 2, i lov nr. 554/2004¹¹ er affattet således: »Afsigelse af domme, der bliver endelige og retskraftige, og som er i strid med princippet om fællesskabsrettens forrang – reguleret ved artikel 148, stk. 2, sammenholdt med artikel 20, stk. 2, i Rumæniens forfatning, som bekendtgjort på ny – danner et yderligere grundlag for genoptagelse, ud over de i den civile retsplejelov fastsatte grundlag.«

10. I henhold til artikel 175, stk. 1, i Rumæniens lov om skatter og afgifter til staten¹² kan alle afgiftskrav og alle forvaltningsakter vedrørende skatter og afgifter påklages. En sådan klage, der indgives ved en intern administrativ klage, er ikke til hinder for, at de personer, der berøres af en forvaltningsakt vedrørende afgifter eller den manglende vedtagelse af en sådan forvaltningsakt, får adgang til retslig prøvelse som fastsat ved lov. En afgørelse, der træffes af den kompetente myndighed i medfør af en klage over et afgiftskrav, kan i henhold til artikel 188, stk. 2, i den rumænske lov om skatter og afgifter til staten påklages ved et kompetent forvaltningsorgan.

11. Ved Ordonanță de Urgență a Guvernului (hastedekret fra regeringen, herefter »OUG«) nr. 50/2008 indførtes en afgift (en såkaldt »miljøafgift«) for motorkøretøjer i klasse M1-M3 og N1-N3¹³.

III – De faktiske omstændigheder, retsforhandlingerne og det forelagte spørgsmål

12. Den 3. maj 2007 købte sagsøgeren i hovedsagen, Dragoş Constantin Târşia, en personbil, som tidligere var blevet indregistreret i Frankrig. Som nævnt ovenfor var indregistreringen af køretøjet i Rumænien betinget af, at sagsøgeren fremviste kvitteringen for betaling af den særlige afgift for personbiler. Motorkøretøjet blev indregistreret den 6. juni 2007, efter at sagsøgeren den 5. juni 2007 havde betalt et beløb på 6 899,51 RON i særlig afgift for personbiler.

13. Sagsøgeren krævede tilbagebetaling af afgiften ved en civil domstol med den begrundelse, at den opkrævede afgift var i strid med artikel 90 EF [nu artikel 110 TEUF], idet den indførte en diskriminerende national afgiftsforanstaltning på varer fra andre medlemsstater, som var markant højere end de afgifter, der pålægges lignende indenlandske varer. Ved civilretlig dom nr. 6553/2007 af 13. december 2007 gav Judecătoria Sibiu (førsteinstansretten i Sibiu) sagsøgeren medhold og tilpligtede den rumænske stat at tilbagebetale afgiften.

10 — Legea contenciosului administrative nr. 554 af 2.12.2004, bekendtgjort i Monitorul Oficial al României nr. 1154 af 7.12.2004, som ændret og senere suppleret.

11 — Vedtaget ved artikel 1, stk. 30, i lov nr. 262/2007, bekendtgjort i Monitorul Oficial al României nr. 510 af 30.7.2007, ophævet ved lov nr. 299/2011, bekendtgjort i Monitorul Oficial al României nr. 916 af 22.12.2011. Ved dom nr. 1609/2010 har Curte Constituţională erklæret, at sidstnævnte er forfatningsstridig.

12 — Vedtaget ved den rumænske regerings dekret nr. 92 af 24.12.2003, bekendtgjort på ny i Monitorul Oficial al României nr. 513 af 31.7.2007, ændret og senere suppleret.

13 — Artikel 3 i hastedekret fra regeringen nr. 50/2008 om en miljøafgift for motorkøretøjer (Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule) af 21.4.2008 (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 327, 25.4. 2008, »OUG nr. 50/2008«), som trådte i kraft den 1.7.2008, om en miljøafgift for motorkøretøjer i klasse M1-M3 og N1-N3. Klasse »M« omfatter »motorkøretøjer til personbefordring med mindst fire hjul«. Klasse »N« omfatter »motorkøretøjer til godsbefordring med mindst fire hjul«. Jf. også Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2007/46/EF af 5.9.2007 om fastlæggelse af en ramme for godkendelse af motorkøretøjer og påhængskøretøjer dertil samt af systemer, komponenter og separate tekniske enheder til sådanne køretøjer (rammedirektiv) (EUT L 263, s. 1).

14. Den rumænske stat iværksatte imidlertid appel til prøvelse af denne dom, som blev taget til følge af Tribunalul Sibiu (regional ret i Sibiu) ved civilretlig dom nr. 401/2008, som tilpligtede den rumænske stat at tilbagebetale en del af den opkrævede afgift, nærmere bestemt alene forskellen mellem den særlige afgift for personbiler, som var blevet indbetalt den 5. juni 2007, og den på grundlag af OUG nr. 50/2008 fastsatte miljøafgift¹⁴.

15. Den 29. september 2011 begærede Dragoş Constantin Târşia civilretlig dom nr. 401/2008 genoptaget ved Tribunalul Sibiu (på grundlag af bestemmelserne i artikel 21, stk. 2, i lov nr. 554/2004 og Domstolens dom af 7.4.2011, Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219)), hvori Domstolen fastslog, at en afgift som eksempelvis den miljøafgift for motorkøretøjer, der indførtes ved OUG nr. 50/2008, var uforenelig med EU-retten i henhold til artikel 110 TEUF. Dragoş Constantin Târşia anførte, at han var berettiget til tilbagesøgning af hele den betalte afgift i medfør af EU-rettens forrang og Tatu-dommen.

16. Ifølge forelæggelsesafgørelsen befandt hovedsagen sig på et stadium, hvor almindelig appel til prøvelse af civilretlig dom nr. 401/2008 ikke kunne iværksættes. Der findes intet retsmiddel i den civile procedure svarende til artikel 21, stk. 2, i lov nr. 554/2004 vedrørende endelige domme, der tilsidesætter EU-rettens forrang. Tribunalul Sibiu fandt derfor, at den måtte forelægge følgende spørgsmål for Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF:

»Kan artikel 17, 20, 21 og 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, artikel 6 i traktaten om Den Europæiske Union, artikel 110 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde og retssikkerhedsprincippet som fastlagt i EU-retten og Domstolens retspraksis fortolkes således, at de er til hinder for bestemmelser som artikel 21, stk. 2, i lov nr. 554/2004, hvorefter genoptagelse af sager kun er mulig for så vidt angår nationale retsafgørelser i forvaltningsretlige sager, hvor der er tale om tilsidesættelse af princippet om [EU-rettens] forrang, mens nationale retsafgørelser på andre områder end området for forvaltningsretlige sager (civile sager og straffesager), som indebærer en tilsidesættelse af det nævnte princip om [EU-rettens] forrang, ikke kan genoptages?»

17. Der er indgivet skriftlige indlæg af Dragoş Constantin Târşia, den rumænske og den polske regering samt Kommissionen. De deltog alle i retsmødet den 27. januar 2015.

IV – Formaliteten

18. Efter min mening kan det præjudicielle spørgsmål ikke antages til realitetsbehandling, for så vidt som der anmodes om retningslinjer for, hvorvidt det er uforeneligt med EU-retten, når nationale retsafgørelser truffet i straffesager ikke kan genoptages, når EU-rettens forrang er blevet tilsidesat¹⁵.

19. Som Polen har påpeget i sit skriftlige indlæg, er denne del af spørgsmålet hypotetisk, eftersom anvendelsen af princippet om retskraft på strafferetlige domme ikke har nogen forbindelse til genstanden for hovedsagen. Domstolen kan i henhold til fast retspraksis afslå at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national retsinstans, når det klart fremgår, at den ønskede

14 — I henhold til en passage i Rumæniens skriftlige indlæg, som Dragoş Constantin Târşia ikke har anfægtet, indgav han den 13.6.2008 en ekstraordinær anmodning om ophævelse af civilretlig dom nr. 401/2008, men den blev trukket tilbage den 24.9.2008.

15 — Den nationale ret henviser også til chartrets artikel 17 (ejendomsret) og artikel 21 (ikke-forskelsbehandling). Disse bestemmelser har kun liden betydning for tvisten, eftersom et afgiftskrav vedrørende tilbagesøgning af en uretmæssigt opkrævet afgift tilsyneladende udgør en ejendomsret i henhold til rumænsk ret, jf. artikel 21, stk. 1 og 4, i den rumænske lov om skatter og afgifter til staten, og den ulovlige miljøafgift udgør forskelsbehandling af importerede brugte biler. Disse bestemmelser kan dog ikke anvendes i den juridiske analyse af denne sag, og jeg vil ikke drøfte dem nærmere.

fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller når problemet er af hypotetisk karakter¹⁶. Eftersom hovedsagen ikke vedrører en dom afsagt i en straffesag, kan det forelagte spørgsmål ikke antages til realitetsbehandling, da den forelæggende ret ønsker en afklaring af foreneligheden af Rumæniens strafferetsplejelov med EU-retten.

V – Analyse

A – Domstolens praksis vedrørende retskraft

20. En national ret er efter EU-retten ikke forpligtet til at undlade at anvende nationale processuelle regler, hvorved en afgørelse tillægges retskraft, uanset at dette ville gøre det muligt at afhjælpe en tilsidesættelse af EU-retten ved den omhandlede afgørelse¹⁷. I henhold til EU-retten kan sagsøgere derfor ikke påberåbe sig en afgørelse, som Domstolen har truffet efter udløbet af medlemsstatens forældelsesfrister, for at få omstødt en retskrænkende afgørelse, som burde have været anfægtet inden for den fastlagte tidsfrist. I henhold til EU-retten beskyttes retskrænkelsen af princippet om retskraft¹⁸.

21. Det forholder sig dog anderledes, hvis en undtagelse fra princippet om retskraft er tilladt i henhold til en national bestemmelse. Den skal i så fald gælde for afgørelser vedrørende EU-retten, der svarer til et rent internt krav, som undtagelsen finder anvendelse på. Medlemsstatens undtagelse fra princippet om retskraft må endvidere ikke være fastlagt på en sådan måde, at det i praksis er umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til EU-retten¹⁹.

22. Domstolen har således eksempelvis fastslået, at undtagelser fra princippet om retskraft, der finder anvendelse i henhold til en medlemsstats lovgivning, kan være underlagt rimelige søgsmålsfrister af retssikkerhedshensyn. Sådanne frister kan dog ikke antages i praksis at gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til EU-retten²⁰.

23. Hvis en tvist ikke har omhandlet en national undtagelse fra princippet om retskraft, som en sagsøger påberåber sig med henblik på at håndhæve EU-rettigheder, som det er tilfældet i hovedsagen, men i stedet et krav om en bred fortolkning af medlemsstatens regler om retskraft for at beskytte *nationale* domme, der eventuelt er uforenelige med EU-retten, kan det omvendt med rimelighed siges, at Domstolen har prioriteret EU-rettens forrang frem for retskraft²¹.

24. Inden jeg går videre, vil jeg fremhæve to andre vigtige domme, nemlig Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17), og Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513). Dom Kühne & Heitz vedrørte de betingelser, hvorunder en forvaltningsmyndighed havde pligt til at genoptage en af sine endelige afgørelser, som var i strid med en af Domstolens efterfølgende domme. Dom Kühne & Heitz vedrørte således et

16 — Dom Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

17 — Dom Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, præmis 21). Denne bestemmelse hænger tæt sammen med forpligtelsen for de sagsøgere, der påberåber sig rettigheder i medfør af EU-retten, til at overholde de rimelige søgsmålsfrister, der er fastsat i medlemsstatens lovgivning. Domstolens eventuelle afgørelse om, at EU-retten er blevet tilsidesat, er med andre ord principielt uden betydning for begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen. Denne forpligtelse kan kun fraviges, hvis den retskrænkende part har afskrækket sagsøgeren fra at indlede en procedure i god tid. Jf. dom Iaia m.fl. (C-452/09, EU:C:2011:323, præmis 17, 18, 21 og 22 og den deri nævnte retspraksis).

18 — Jf. også generaladvokat Geelhoeds forslag til afgørelse Lucchini (EU:C:2006:576, punkt 46).

19 — Domme Kapferer (EU:C:2006:178, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis) og Impresa Pizzarotti (EU:C:2014:2067, præmis 62).

20 — Dom Kempster (C-2/06, EU:C:2008:78, præmis 58 og 59). Jf. også domme Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) og Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).

21 — Jf. domme Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506) og Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434). I dom Lucchini fastslog Domstolen eksempelvis i præmis 62, at »vurderingen af, om støtteforanstaltninger eller en støtteordning er forenelig med fællesmarkedet, [henhører] under Kommissionens enekompetence, under forbehold af Domstolens prøvelsesret. Denne regel er bindende i den nationale retsorden som følge af princippet om fællesskabsrettens forrang«. Domstolen bemærkede i præmis 61 i dom Impresa Pizzarotti vedrørende dom Lucchini, at »[d]et var således i en helt særlig situation, som omhandlede de principper, der gælder for kompetencefordelingen mellem medlemsstaterne og Den Europæiske Union på statsstøtteområdet«.

lavere beslutningsniveau end problemet i hovedsagen og vedrørte mere specifikt spørgsmålet om, hvorvidt en nederlandsk skattemyndighed skulle genoptage en endelig forvaltningsafgørelse som følge af Domstolens efterfølgende dom. Den adskiller sig desuden fra den foreliggende sag af de samme grunde, som Domstolen har anført i dom Kapferer²².

25. Dom Köbler vedrørte medlemsstaternes ansvar for tab, der må tilskrives den øverste domstol i det nationale domstolshierarki, i dette tilfælde det østrigske, fordi den omtvistede afgørelse var uforenelig med EU-retten. Dom Köbler vedrører derfor kun en situation, der kan opstå *efter* hovedsagen, dvs. sagsøgerens erstatningssag mod den rumænske stat, hvis tilbagesøgning af miljøafgiften ikke er mulig²³.

26. Som det fremgår af ovennævnte analyse, findes der ingen tidligere domstolsafgørelse, som omhandler en situation som Dragoş Constantin Târşias. De retlige spørgsmål i hovedsagen skal afgøres på baggrund af Domstolens retspraksis på området for retskraft, men de skal primært behandles på grundlag af de EU-retlige principper om retten til effektive retsmidler. Jeg vil nu gå videre med disse spørgsmål.

B – Vurdering af de anfægtede nationale bestemmelsers forenelighed med EU-retten

1. Sikrer Rumæniens retsplejelov effektiv domstolsbeskyttelse af de omhandlede rettigheder, der tillægges i medfør af EU-retten?

27. I den foreliggende sag fastlægges der ved rumænsk lovgivning en særlig mulighed for at tilsidesætte retskraftige domme, der på grundlag af Domstolens efterfølgende retspraksis er uforenelige med EU-retten. Den er dog begrænset til domme afsagt i forvaltningsretlige sager. Den kan ikke bruges til at tilsidesætte domme afsagt i civile sager. Dette gælder, selv om det ved rumænsk lov yderligere fastsættes, at civilretlige domme, der efterfølgende erklæres for forfatningsstridige af den rumænske forfatningsdomstol, også kan tilsidesættes.

28. Det er som udgangspunkt vigtigt at være opmærksom på de ydre grænser for pligten til loyalt samarbejde, der er fastsat i artikel 4, stk. 3, TEU, og som påhviler medlemsstaterne og deres domstole. Den kræver, at de »træffer alle almindelige eller særlige foranstaltninger for at sikre opfyldelsen af de forpligtelser, der følger af traktaterne«, og at de »afholder sig fra at træffe foranstaltninger, der kan bringe virkeliggørelsen af Unionens mål i fare«. Denne forpligtelse skal sammenholdes med artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, som bestemmer, at »[m]edlemsstaterne tilvejebringer den nødvendige adgang til domstolsprøvelse for at sikre en effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten«.

29. Domstolen har fastslået, at »[h]vad angår de retsmidler, som medlemsstaterne skal fastsætte [...], har det ikke været meningen med hverken EUF-traktaten eller artikel 19 TEU at skabe andre søgsmålsmuligheder ved de nationale domstole med henblik på gennemførelsen af EU-retten end dem, som findes i national ret«²⁴. Domstolen har tilføjet, at det kun ville forholde sig anderledes, »hvis

22 — Domstolen bemærkede følgende i dom Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, præmis 23): »Selv hvis man antog, at de principper, som blev opstillet i [dom Kühne & Heitz], kunne overføres til en situation, der, som situationen i hovedsagen, vedrører en retskraftig retsafgørelse, gælder det dog, at det ifølge den samme dom bl.a. er en betingelse for det pågældende organs forpligtelse til i henhold til artikel 10 EF på ny at efterprøve en endelig afgørelse, som viser sig at være blevet truffet i strid med fællesskabsretten, at det nævnte organ efter national ret har kompetence til at omgøre afgørelsen (jf. den nævnte doms præmis 26 og 28). I det foreliggende tilfælde er det tilstrækkeligt at bemærke, at det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den nævnte betingelse ikke er opfyldt.«

23 — I denne sammenhæng kan to eksempler fra finsk retspraksis nævnes. Den øverste forvaltningsdomstol fastslog i 2013, at krav vedrørende tilbagesøgning af moms pålagt motorkøretøjsafgifter i strid med Domstolens fortolkning i Kommissionen mod Finland (C-10/08, EU:C:2009:171) ikke kunne indbringes efter udløbet af den generelle forældelsesfrist på fem år for afgiftssager (jf. KHO 2013:199). Finlands højesteret fandt derimod, at en sådan afgift udløste statsligt erstatningsansvar i overensstemmelse med Francovich-sagen (jf. KKO 2013:58).

24 — Dom Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mod Parlamentet og Rådet (C-583/11 P, EU:C:2013:625, præmis 103), med henvisning til dom Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, præmis 40).

det fulgte af den omhandlede nationale retsordens *opbygning*, at der ikke forelå et retsmiddel, der gav mulighed for, selv indirekte under en verserende sag, at sikre, at retssubjekternes rettigheder i henhold til EU-retten overholdes, eller hvis retssubjekterne kun har adgang til domstolsadgang, hvis de nødsages til at overtræde retten«²⁵ (min fremhævelse).

30. Chartrets artikel 47, stk. 1, garanterer også retten til effektive retsmidler for enhver, hvis rettigheder, der tillægges i henhold til EU-retten, krænkes. Der er ingen tvivl om, at de rumænske myndigheder gennemførte EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1, da de i strid med artikel 110 TEUF afviste at tilbagebetale en del af den særlige afgift for personbiler svarende til miljøafgiften. Den krævede forbindelse mellem genstanden for nationale foranstaltninger og materielle EU-retlige bestemmelser²⁶ findes nødvendigvis, når en medlemsstat opkræver en afgift i strid med den primære – og også den sekundære – EU-ret. Domstolens retspraksis bekræfter videre, at medlemsstaternes domstole er bundet af alle kravene i chartrets artikel 47, når en person påberåber sig et retsmiddel mod en overtrædelse af EU-retten i forbindelse med en medlemsstats gennemførelse heraf²⁷.

31. Hvis der ikke findes EU-retlige bestemmelser på området for tilbagesøgning af nationale skatter, der er opkrævet med urette, påhviler det hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden i medfør af princippet om medlemsstaternes procesautonomi at udpege de kompetente domstole og fastsætte de processuelle regler for søgsmål til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten tillægger de skattepligtige. Medlemsstaterne har imidlertid en forpligtelse til i hvert enkelt tilfælde at sikre, at disse rettigheder effektivt beskyttes. Processuelle regler for søgsmål til sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for skattepligtige, må ikke være fastlagt på en sådan måde, at det i praksis er umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til EU-retten²⁸.

32. I denne forbindelse giver den rumænske lovgivning, mere specifikt den rumænske lov om skatter og afgifter til staten, adgang til forvaltnings- og skattedomstole eller til appeldomstoles forvaltnings- og skatteafdelinger²⁹ i forbindelse med anfægtelse af skattemyndighedernes afgørelser, herunder krav vedrørende tilbagesøgning af uretmæssigt opkrævede afgifter³⁰. Disse retsmidler er tilsyneladende også tilgængelige, når skatteafgørelser anfægtes på grundlag af rettigheder, der tillægges i medfør af EU-retten. Rumænsk lovgivning sikrer således umiddelbart effektiv domstolsbeskyttelse for så vidt angår disse rettigheder.

33. I henhold til artikel 21, stk. 2, i den rumænske lov nr. 544/2004 om forvaltningsretlige sager kan endelige afgørelser, der er truffet af forvaltningsorganer, endvidere tilsidesættes, når de er uforenelige med EU-retten som følge af en efterfølgende dom afsagt af Domstolen. I lyset af Domstolens ovennævnte retspraksis vedrørende princippet om retskraft går dette videre end kravene i henhold til EU-retten³¹.

25 — Dom Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mod Parlamentet og Rådet (C-583/11 P, EU:C:2013:625, præmis 104).

26 — Dom Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, præmis 24).

27 — Dom DEB (C-279/09, EU:C:2010:811).

28 — Dom Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation (C-362/12, EU:C:2013:834, præmis 31 og 32).

29 — Kompetencefordelingen mellem forvaltnings- og skattedomstolene og forvaltnings- og skatteafdelingerne i appeldomstolene, der træffer afgørelse i første instans, er fastlagt ved artikel 10 i den rumænske lov nr. 544/2004 om forvaltningsretlige sager.

30 — Artikel 21, stk. 4, samt artikel 113, 175 og 188 i den rumænske lov om skatter og afgifter til staten.

31 — Jf. præmis 8.

2. Spørgsmål vedrørende EU-retten udspringer af den manglende klarhed i den rumænske retsplejelov.

34. Som allerede nævnt skal *alle* bestemmelser i den nationale retsplejelov, som er relevante for gennemførelsen af EU-retten, herunder undtagelser fra princippet om retskraft, overholde retten til effektive retsmidler, effektivitetsprincippet og ækvivalensprincippet. I denne sag opstår problemet med hensyn til den manglende klarhed i den rumænske retsplejelov, der øjensynligt gjorde sig gældende på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, først da Dragoş Constantin Târşia anlagde sag ved en civil domstol vedrørende tilbagesøgning af den særlige afgift for personbiler, som han havde indbetalt i juni 2007³².

35. Det kan efter min mening hævdes, at den manglende klarhed i den rumænske retsplejelov var i strid med chartrets artikel 47 og de EU-retlige krav vedrørende retssikkerhed og kan have bevirket, at det i praksis var umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve retten til at tilbagesøge miljøafgiften for biler, som var uforenelig med EU-retten.

36. Det bemærkes, at den domstolsafgørelse, der var til hinder for tilbagebetalingen af miljøafgiften, og som var udstedt inden Domstolens afgørelse i dom Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219), blev afsagt af en civil appeldomstol (Tribunalul Sibiu) i et civilt søgsmål som følge af den af den rumænske stat iværksatte appel til prøvelse af den civile førsteinstans' dom, der var afsagt af Judecătoria Sibiu. Hovedsagen blev behandlet ved den samme civile appeldomstol, dvs. Tribunalul Sibiu.

37. Kommissionen har i sit skriftlige indlæg henledt opmærksomheden på, at sådanne søgsmål er blevet anlagt i Rumænien ved både forvaltningsdomstole og civile domstole. På denne baggrund er det overraskende, at den rumænske regering under retsmødet hævdede, at *civile domstole har absolut ingen kompetence til at behandle sådanne sager*, og at en rumænsk domstol, der får en sådan sag forelagt, af egen drift kan eller endog skal rejse spørgsmålet om sin kompetence.

38. Der har således tydeligvis været en vis forvirring med hensyn til den korrekte domstolsprocedure i forbindelse med tilbagesøgning af den omtvistede afgift i denne sag³³. Uanset hvilken procedure er korrekt i dag, er den endelige (rumænske) civilretlige dom (Tribunalul Sibius civilretlige dom nr. 401/2008), som afviser tilbagebetaling af en del af den særlige afgift for personbiler svarende til miljøafgiften, retskraftig. Det er dét, der har forårsaget det foreliggende juridiske problem.

39. Der hersker således tvivl om, hvilke rumænske domstole der har (eller havde) beføjelse til at behandle krav om tilbagesøgning af den uretmæssigt opkrævede miljøafgift for biler på det pågældende tidspunkt. Jeg må konkludere, at den rumænske lovgivning har været uklar i denne henseende. Det er kernen i problemet, navnlig med hensyn til chartrets artikel 47.

3. Chartrets artikel 47 og retten til effektive retsmidler

40. Chartrets artikel 47, stk. 1, bestemmer, at enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i denne artikel³⁴. Ifølge forklaringerne til artikel 47 er stk. 1, som omhandler retten til effektive retsmidler, baseret på, men går videre end, den beskyttelse, der sikres ved artikel 13 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og

32 — Datoen for sagsanlægget fremgår ikke af sagsakterne.

33 — Under retsmødet anførte Dragoş Constantin Târşia, at denne usikkerhed blev fjernet ved den rumænske kassationsdomstols afgørelse 24/2011, inden han indledte det andet søgsmål, hvorunder han påberåbte sig undtagelsen fra princippet om retskraft, men efter at han havde indledt det første søgsmål på grundlag af betalingen af den særlige afgift for personbiler.

34 — Ved chartrets artikel 47 tilføjes yderligere specifikke former for domstolsbeskyttelse, eksempelvis kravet om en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, kravet om, at retten til forsvar skal overholdes, og kravet om, at der skal ydes retshjælp.

grundlæggende frihedsrettigheder (herefter »EMRK«)³⁵. Chartrets artikel 52, stk. 3, bestemmer følgende: »I det omfang chartret indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved [EMRK], har de samme betydning og omfang som i konventionen«. EU-retten kan dog yde en mere omfattende beskyttelse.

41. Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis vedrørende artikel 6, stk. 1, EMRK skal ordningerne om domstolsprøvelse være »tilstrækkeligt sammenhængende og klare«, at de giver reel og effektiv adgang til en domstol³⁶. Hvis reglerne er »så komplekse«, at de medfører retsusikkerhed, er dette i strid med artikel 6, stk. 1³⁷. Menneskerettighedsdomstolen har ligeledes fastslået, at retsmidler skal være »tilstrækkeligt underbyggede af beskyttelsesforanstaltninger, der kan forebygge misforståelser med hensyn til procedurerne for anvendelsen af de tilgængelige retsmidler«³⁸. En urimelig formulering af et procedurekrav kan desuden føre til en tilsidesættelse af retten til adgang til domstolsprøvelse³⁹. Menneskerettighedsdomstolen har for nylig gentaget, at »myndighederne bør respektere og anvende national lovgivning på en forudsigelig og ensartet måde«, og at »de foreskrevne elementer skal være tilstrækkeligt detaljerede og gennemsigtige i praksis, så der sikres retlig og proceduremæssig sikkerhed«⁴⁰. Procedureregler skal sikre retssikkerheden og en korrekt retspleje. De må ikke danne en »form for barriere, der hindrer en sagsøger i at få sin sag afgjort af den kompetente domstol ud fra sagens realiteter«⁴¹.

42. Endvidere bemærkes, at ifølge Domstolens faste retspraksis er »retssikkerhed [...] et grundlæggende princip i EU-retten, som navnlig kræver, at retsregler, som har bebyrdende retsvirkninger for borgerne, skal være klare og præcise og *deres anvendelse forudsigelig for borgerne*« (min fremhævelse)⁴².

43. Efter min opfattelse og i lyset af det ovennævnte forstærker den manglende klarhed med hensyn til den korrekte domstolsprocedure i forbindelse med tilbagesøgning af afgifter, der er opkrævet i strid med EU-retten, overtrædelsen af chartrets artikel 47 både med hensyn til retten til effektive retsmidler og adgangen til domstolsprøvelse. Dette gælder i særlig grad, hvis en *afgørelse, der er truffet af en civil domstol, der helt og aldeles savner kompetence, kan resultere i en retskraftig afgørelse*, således forstået, at det ville hindre yderligere søgsmål vedrørende tilbagesøgning ved den kompetente domstol, som kan være en civil domstol eller en forvaltningsdomstol. Efter min opfattelse påhviler det i denne forbindelse den forelæggende ret at undersøge den rumænske retsplejelov som helhed, for så vidt angår domstolsbeskyttelse i forbindelse med tilbagesøgning af uretmæssigt opkrævede miljøafgifter for motorkøretøjer⁴³.

35 — I forklaringerne anføres det videre, at artikel 47, stk. 2, som bl.a. omfatter en retfærdig rettergang, svarer til EMRK's artikel 6, stk. 1.

36 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 16.12.1992, De Geouffre de la Pradelle mod Frankrig, Series A, nr. 253-B, § 35.

37 — Ibidem, § 33. Jf. også Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 11.2.2014, Maširević mod Serbien, nr. 30671/08, § 48.

38 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 4.12.1995, Bellet mod Frankrig, Series A, nr. 333-B, 37.

39 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen Beles mod Den Tjekkiske Republik, ECHR 2002-IX, §§ 50 og 51. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols af 5.12.2013 i sagen Omerović mod Kroatien (nr. 2), nr. 22980/09, § 39, hvor Menneskerettighedsdomstolen fremhævede, at »en særlig streng fortolkning af en procedureregel kan fratage en sagsøger retten til domstolsprøvelse«.

40 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 11.2.2014 i sagen Masirevic mod Serbien, nr. 30671/08, 2014, § 50 og den deri nævnte retspraksis. Denne sag vedrører en højesterets fortolkning af en procedureregel, der har ført til retsusikkerhed, endda for retsvæsenets aktører. Jf. navnlig præmis 51.

41 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols af 5.12.2013 i sagen Omerović mod Kroatien (nr. 2), nr. 22980/09, § 39.

42 — Dom Akzo Nobel Chemicals og Akros Chemicals mod Kommissionen (C-550/07 P, EU:C:2010:512, præmis 100 og den deri nævnte retspraksis).

43 — Jeg vil dog fremhæve, at Domstolen i præmis 60 i dom DEB (C-279/09, EU:C:2010:811) fastslog, at princippet om effektiv domstolsbeskyttelse er underlagt rimelige begrænsninger.

4. Bevirker de gældende rumænske retsplejeregler, at det i praksis er umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve retten til at tilbagesøge miljøafgiften?

44. Det er Domstolens faste praksis, at »hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt for borgerne at påberåbe sig de rettigheder, der er tillagt dem ved EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser. Under denne synsvinkel skal der i givet fald tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling«⁴⁴.

45. I denne forbindelse skal det først påpeges, at den nationale ret og alle parter, der har indgivet indlæg, tilsyneladende antager, at artikel 21, stk. 2, i lov nr. 554/2004 ikke kan anvendes i civile sager. Det er efter min mening logisk, såfremt der i rumænsk retspleje sondres klart mellem forskellige former for retslig prøvelse. I dette tilfælde vil det ikke være muligt at fortolke bestemmelser, som fastlægger anvendelsesområdet for lov nr. 554/2004, således at denne lov finder anvendelse i tvister, der er omfattet af anvendelsesområdet for forvaltnings- eller skatteret. Hvis det var muligt, skulle den forelæggende ret fortolke de relevante nationale bestemmelser på en sådan måde, at de i videst muligt omfang bidrager til at sikre overensstemmelse med EU-retten⁴⁵.

46. Det er den forelæggende rets opgave at undersøge, om de omtvistede rumænske bestemmelser bevirker, at det i praksis er umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve retten til at tilbagesøge den miljøafgift, der er opkrævet i strid med EU-retten. Herom er det dog tilstrækkeligt at bemærke, at forvirringen med hensyn til, om søgsmålet burde have været indgivet til en civil domstol eller en forvaltningsdomstol med henblik på at tilbagesøge miljøafgift, tilsyneladende har en sådan virkning.

5. Ækvivalensprincippet og princippet om lighed for loven

47. Dragoş Constantin Târşia har gjort gældende, at det vil være i strid med såvel princippet om lighed for loven i chartrets artikel 20 som ækvivalensprincippet, hvis anvendelsen af undtagelsen fra princippet om retskraft i artikel 21, stk. 2, i lov nr. 554/2004 ikke omfatter civile sager.

48. Overholdelse af ækvivalensprincippet forudsætter, at den omhandlede nationale regel finder anvendelse uden forskel på søgsmål, der vedrører *tilsidesættelse af EU-retten*, og søgsmål, der vedrører *tilsidesættelse af national ret*, og hvor sagsgenstanden og søgsmålsgrundlaget er de samme⁴⁶.

49. Med hensyn til ækvivalensprincippet vil EU-retten efter min opfattelse således ikke være til hinder for, at der i rumænsk ret er fastsat en undtagelse fra princippet om retskraft i forvaltningsretlige sager vedrørende EU-retten og ikke i civile sager vedrørende samme genstand. Ækvivalensprincippet kræver ligebehandling mellem sammenlignelige krav, der støttes på national ret på den ene side og EU-ret på den anden, ikke ækvivalens mellem forskellige procedureformer i den nationale ret⁴⁷.

50. Under alle omstændigheder kan ikke-identiske grunde til at fravige princippet om retskraft accepteres, når der er tale om endelige civilretlige, strafferetlige og forvaltningsretlige domme⁴⁸. Disse domme har forskellig virkning, ligesom de retspolitiske hensyn, som er relevante for fastlæggelsen af eventuelle undtagelse fra princippet om retskraft, er forskellige. For så vidt angår civilretlige domme

44 — Dom Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

45 — Jf. eksempelvis dom Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, præmis 54).

46 — Dom Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89, præmis 30).

47 — Dom ÖBB Personenverkehr (C-417/13, EU:C:2015:38, præmis 74).

48 — Ifølge de tilgængelige kilder gives der i de fleste nationale retsordener i Unionen ikke de samme grunde til undtagelser fra princippet om retskraft i civile sager, straffesager og forvaltningsretlige sager.

er retssikkerheden og stabiliteten af retsforhold, som bekræftes af en dom, der er blevet endelig, af afgørende betydning. I modsætning dertil bør betingelserne for at genoptage en strafferetlig dom af hensyn til en uretmæssigt dømt person ikke være for strenge. Inden for forvaltningsretten kan hensyn til den enkeltes rettigheder og legalitetsprincippet forsvare en mere fleksibel tilgang til genoptagelse af endelige domme end i forbindelse med civilretlige domme.

51. Dragoş Constantin Târşias påstand om, at der er uforeneligt med princippet om lighed for loven, hvis undtagelsen fra princippet om retskraft begrænses til forvaltningsretlige sager vedrørende EU-retten, er således ubegrundet. Der er kun tale om manglende lighed for loven, hvis de omhandlede situationer er sammenlignelige⁴⁹. Dette er ikke tilfældet for så vidt angår grundene til at tilsidesætte endelige civilretlige domme og forvaltningsretlige domme. Hvis Domstolen senere afsiger en dom, som bevirker, at en national bestemmelse bliver uforenelig med EU-retten, kan det være berettiget at tilsidesætte en endelig forvaltningsretlig afgørelse og derved berøre en medlemsstats myndighed negativt, men tilsidesættelse af en civilretlig dom, der vedrører et privatretligt forhold mellem to personer, kan være u hensigtsmæssigt af hensyn til retssikkerheden. En lovgivningsmæssig løsning af den type, der findes i Rumænien, som tillader dette i forvaltningsretlige sager, men udelukker det i civile sager, er ikke som sådan i strid med princippet om lighed for loven.

52. Lighed for loven er dog en anden retsregel end ækvivalensprincippet. Hvis rumænsk ret, som Kommissionen har påpeget i sit skriftlige indlæg, også omfatter en undtagelse fra princippet om retskraft i lyset af forfatningsdomstolens senere praksis, som anfægter lovligheden af tidligere retsafgørelser (og omfatter alle nationale domstole)⁵⁰, kan ækvivalensprincippet meget vel kræve, at den samme bestemmelse anvendes på Domstolens afgørelser vedrørende EU-retten⁵¹.

53. Dette er muligvis uden for rammerne af denne præjudicielle forelæggelse⁵², men ækvivalensprincippet overholdes efter min vurdering ikke, hvis en afgørelse, som efterfølgende træffes af den nationale forfatningsdomstol, kan føre til en genoptagelse af en tidligere endelig civilretlig dom og følgelig muliggøre tilbagesøgning af en uretmæssigt opkrævet afgift, når en dom afsagt af Domstolen ikke kan gøre det samme. I en sådan situation ville rettigheder, der støttes på den nationale forfatning, nyde større beskyttelse end rettigheder, der tillægges i medfør af EU-retten, og sidstnævnte ville derfor ikke nyde samme beskyttelse som sådanne rettigheder, der tillægges i medfør af national ret. En lignende asymmetri gør sig i henhold til artikel 322, stk. 9, i den rumænske civile retsplejelov gældende for så vidt angår virkningerne af Menneskerettighedsdomstolens domme i forhold til virkningerne af Domstolens domme.

VI – Forslag til afgørelse

54. Henset til ovenstående analyse foreslår jeg, at det spørgsmål, der er forelagt af Tribunalul Sibiu, besvares som følger:

»Artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og effektivitetsprincippet som fastlagt i Domstolens retspraksis er ikke til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter genoptagelse af nationale retsafgørelser i forvaltningsretlige sager er mulig, når princippet om EU-rettens forrang er blevet tilsidesat, mens genoptagelse på samme grundlag af nationale

49 — Det bemærkes, at ligebehandlingsprincippet, hvis grundlæggende karakter er fastsat i chartrets artikel 20, kræver, at ensartede situationer ikke behandles forskelligt, og at forskellige situationer ikke behandles ens, medmindre en sådan forskellig behandling er objektivt begrundet. Jf. dom Chatzi (C-149/10, EU:C:2010:534, præmis 63 og 64 og den deri nævnte retspraksis).

50 — Dette følger af artikel 322, stk. 10, i Rumæniens civile retsplejelov, som i henhold til artikel 21, stk. 1, i lov nr. 554/2004 også finder anvendelse i forvaltningsretlige sager.

51 — Kommissionen henviser her til dom Weber's Wine World m.fl. (C-147/01, EU:C:2003:533).

52 — Jeg bemærker dog, at Domstolen i henhold til fast retspraksis, når den besvarer en præjudiciel forelæggelse, kan tage hensyn til alle relevante EU-retlige bestemmelser, selv om de ikke er nævnt af den forelæggende ret. Jf. eksempelvis dom Efir (C-19/12, EU:C:2013:148, præmis 27).

retsafgørelser i civile sager ikke er mulig. Dette forudsætter dog, at der er tilstrækkelig klarhed med hensyn til, hvilken procedure der skal anvendes til at afhjælpe den pågældende tilsidesættelse af EU-retten, og en endelig dom afsagt af en ret, der ex officio burde have erklæret sig inkompetent, kan ikke være til hinder for et sagsanlæg ved en kompetent ret.

Ækvivalensprincippet er til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter genoptagelse af nationale retsafgørelser i civile sager er mulig som følge af en efterfølgende dom afsagt af den nationale forfatningsdomstol eller Menneskerettighedsdomstolen, men ikke som følge af en efterfølgende dom afsagt af Den Europæiske Unions Domstol.«